

Г. Г. СТАРОСТЕНКО, А. Ю. БАБЕНКО
Національний університет державної податкової служби України
К. І. КВАСНИЦЬКА
Хмельницький національний університет

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ СУСПІЛЬСТВА

Розглянуто питання інформатизації сучасного суспільства. Проаналізовано становище України у процесі формування та розвитку інформаційного суспільства.

Considered the point of the contemporary society informatization. Analyzed the state of Ukraine in the formation process and development of the informational society.

Актуальність дослідження. Інформатизація – це глобальний процес активного формування та широкомасштабного використання інформаційних ресурсів. В процесі інформатизації відбувається перетворення традиційного технологічного способу виробництва і способу життя в новий, постіндустріальний на основі використання кібернетичних методів і засобів (універсальних або керованих ЕОМ, мікро- і персональних ЕОМ, мікропроцесорних блоків тощо). Інформатизація в індустріально розвинених країнах стає центральною ланкою, об'єднуючою всі сторони якісних перетворень в суспільстві. Інформація, або відомості про ідею, явища, факти, події передаються у просторі й часі, використовуються людьми з метою збереження або отримання нових знань, прийняття рішень і вдосконалення функціонування суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед іноземних авторів, що займаються цими проблемами, слід зазначити роботи М. Бангеманна, Д. Белла, П. Дракера, Р. Катца, М. Кастельса, Д. Лайона, М. Масуды, М. Маклюэна, Дж. Мартіна, М. Постера, Д. Рисмана, Т. Стоуньєра, Д. Тапскотта, Э. Тоффлера, Х. Шрадєра й інших. Наука СНД тут представлена працями А. Б. Артомонова, С. А. Дятлова, И. Н. Курносова, О. В. Кедровского, Ю. М. Нестєрова, Е. И. Орлова, А. В. Петрова, А. И. Ракитова, Г. Л. Смоляна, О. А. Финько, Д. С. Черешкина, В. Ф. Коломийца.

Виклад основного матеріалу. Оскільки в наш час національна безпека кожної держави стає більш залежною від інформації, тому накопичені в державі інформаційні ресурси можна умовно розподілити за кількома рівнями значущості.

1. **Стратегічні** інформаційні ресурси — життєво важливі інформаційні ресурси (з позиції національної безпеки), виток, розголошення або втрата яких становить надзвичайну загрозу інтересам, суверенітету, територіальній цілісності або навіть самому існуванню незалежної держави.

2. **Критичні** інформаційні ресурси — інформаційні ресурси, виток, розголошення або втрата яких супроводжується значними політичними, економічними, соціальними та іншими наслідками.

3. **Цінні** інформаційні ресурси — інформаційні ресурси держави, виток, розголошення або втрата яких пов'язана із негативними наслідками на окремих напрямках політичної, економічної, науково-технологічної, соціальної, управлінської та іншої діяльності державних і суспільних інституцій, підприємств, установ і організацій всіх форм власності.

4. **Загальносуспільні** інформаційні ресурси — загальнодоступні відкриті інформаційні ресурси, що забезпечують відносини у всіх сферах суспільного і державного життя та потрібні для реалізації прав, свобод, обов'язків людини і громадянина, використання яких широким загалом не має ознак загрози конституційному ладу, інтересам особи, суспільних організацій і держави.

У сфері, пов'язаній із загальносуспільною відкритою інформацією, важливе місце посідає легітимність визначення такої інформації. Ця проблема вирішується у такі способи: перший пов'язаний із встановленням прав і свобод інформаційної діяльності та їх обмежень тільки законом; другий — включенням у законодавство норм, що забороняють відносити певні види інформації до категорії обмеженого доступу. Так, Закон України «Про державну таємницю» містить перелік відомостей, які забороняється відносити до державної таємниці [3, с. 8].

У результаті отримання і використання інформації виникають *інформаційні відносини* у політичній, економічній, культурній, соціальній, екологічній, науково-технічній, міжнародній сферах життєдіяльності людини, суспільних організацій і держави. Через інформаційні відносини, точніше, через їх упорядкування стосовно об'єкта зацікавленості, виникає *інформаційна діяльність* — сукупність системних основних і допоміжних процесів пошуку, збирання, аналізу, перетворення, зберігання, та поширення інформації. Інформаційна діяльність є складовою суспільного виробництва, пов'язаного з підготовкою інформаційних продуктів і послуг, спрямованих на задоволення суспільних потреб. Ця діяльність передбачає виконання таких функцій, як: збір інформації, її опрацювання, формування інформаційних масивів, зберігання та поширення інформаційних продуктів і послуг.

Глобалізація економічних, політичних процесів та інформатизація суспільного життя робить наголос на інтернаціоналізації інформаційної діяльності за формування так званого «інформаційного

суспільства», в якому одним з основних предметів праці більшої частини людей є інформація і знання, а знаряддям праці — інформаційні технології.

Можна стверджувати, що інформаційне суспільство має певні ознаки, наприклад: інформація використовується як один з економічних ресурсів з метою підвищити ефективність виробництва, зміцнити конкурентоспроможність, стимулювати інновації; вона формує інформаційний сектор в економіці, що зростає швидше за інші; інформація стає предметом масового споживання суспільства, формуючи ринок глобального інформаційного середовища, де здійснюються процеси обміну інформаційними продуктами і послугами.

Сьогодні інформаційні продукти і послуги підпорядковуються законам товарного виробництва і ринку, мають явно виражену товарну природу. Їх можна визначити за секторами:

1) ділової інформації, що охоплює біржову і фінансову, економічну і статистичну, комерційну інформацію і ділові новини;

2) науково-фахової інформації: науково-технічної, медичної, юридичної тощо, що охоплює документальну, бібліографічну, реферативну, довідкову інформацію і дані в галузі фундаментальних і прикладних, природничих, технічних і суспільних наук, галузей виробництва і сфер людської діяльності;

3) масової, споживчої інформації, що охоплює новини і літературу, довідники, енциклопедії, розважальну інформацію, інформацію, орієнтовану на домашнє, а не службове і промислове використання;

4) соціально-політичної інформації, спрямованої на обслуговування державної влади й управління статистичною, соціальною, архівною і спеціальною інформацією.

В Україні достатньо ефективно функціонують сектори масової інформації, інформації для спеціалістів, включаючи науково-технічну інформацію, де зосереджено приблизно 15 – 20 % інформації. Саме стан цього останнього найбільш повною мірою визначає ступінь розвитку науки, освіти, культури, соціальної усталеності суспільства.

Інформацією Закон України «Про інформацію» визначає документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі [1, с. 1], а *об'єктами інформаційних відносин* — документовану або публічно оголошену інформацію про події та явища в галузі політики, економіки, культури, а також у соціальній, економічній, міжнародній та інших сферах.

Закон України «Про науково-технічну інформацію» [2, с. 8] доповнює: «*Науково-технічна інформація* — це документовані або публічно оголошені відомості про вітчизняні та зарубіжні досягнення науки, техніки і виробництва, одержані під час науково-дослідної, дослідно-конструкторської, проектно-технологічної, виробничої та громадської діяльності» [1, с. 1]. Науково-технічна інформація є суспільним надбанням, необхідною умовою продуктивної інтелектуальної діяльності, зокрема наукової і технічної творчості [1, с. 2]

Висновки. Україна значно відстала у процесі формування та розвитку інформаційного суспільства. Провідні країни світу перевищують її рівень у десятки, сотні раз. Процес створення сприятливих умов для проведення інформатизації в Україні відбувається дуже повільно. Проблеми у законодавчій базі, сьогоднішні політичні, економічні та соціальні чинники значно гальмують входження держави до лав світових лідерів. Але, не зважаючи ні на що, Україна намагається подолати цю прірву. З кожним днем інтерес до цих перетворень збільшується, робляться спроби щодо вирішення існуючих проблем, найчастіше відбуваються різноманітні заходи, які підтверджують стійке бажання України рухатися у напрямку глобального інформаційного суспільства.

Формування інформаційного суспільства є складним багатоаспектним процесом що зачіпає інтереси населення як безпосередньо, так і через інтереси організації, установи і підприємства, в діяльності яких беруть участь жителі країни. Інформатизація, залежно від свого ходу і результатів може мати різні наслідки, у тому числі і негативні. Тому необхідний контроль стану і ходу цього процесу і ухвалення на підставі результатів контролю заходів, що забезпечують можливо більший позитивний ефект і ослаблення, а по можливості запобігання, негативних наслідків інформатизації. Це означає, що: по-перше, в ході інформатизації необхідно своєчасно отримувати достовірні і повні оцінки якості результатів і ефективності процесу інформатизації, а по-друге мати механізми управління, що виробляють на основі цих оцінок і що реалізують систему заходів, що забезпечують коректування ходу інформатизації в необхідному напрямі.

Формування інформаційного суспільства породжує цілий комплекс проблем, від рішення яких залежить вибір і реалізація шляху розвитку людства. При цьому, якщо на початковому етапі інформатизації основну роль грають науково-технічні і технологічні проблеми, то на подальших етапах головну роль починають грати соціальні проблеми рішення яких і визначить результат інформатизації.

Таким чином, формування інформаційного суспільства повинно бути направлено на підвищення ефективності використання потенціалу країни, на реалізацію механізмів розвитку цивілізації в цілому, і бути орієнтовано на задоволення інформаційних потреб всіх членів суспільства.

Головним підсумком формування інформаційного суспільства стане забезпечення вільного своєчасного доступу населення до регіонального, державного і світовому інформаційному фонду, формування потреби і свідомості необхідності його використання в процесі своєї діяльності у кожного

члена суспільства.

Література

1. Закон України «Про інформацію» від 02.09.92 // Закони України / Верховна Рада України; Ін-т законодавства. — К., 1996. — Т. 4. — С. 72 – 78.
2. Закон України «Про науково-технічну інформацію» від 25.06.93 // Закони України / Верховна Рада України; Ін-т законодавства. — К., 1996. — Т. 5. — С. 191 – 200.
3. Закон України «Про державну таємницю» в редакції Закону від 21.09.99 // Голос України. — 1999. — 26 жовт.
4. О. В. Соснін «Місце інформаційної діяльності в інноваційній моделі розвитку економіки України». — К., 2005 р.
5. Беляков К. І. Деякі питання щодо формування реформи інформаційного законодавства України // Систематизація законодавства в Україні: проблеми теорії і практики: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. — К.: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1999. — 255 с.
6. Лукінов І. До питання про концепцію і модель сучасного економічного розвитку України // Економіка України. — 2001. — № 6.

Надійшла 16.04.2009

УДК 658.589

О. А. ГОРОБЕЦЬ

Хмельницький національний університет

МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*Здійснено аналіз методів оцінки ефективності інновацій та інвестицій на підприємствах та визначено їх переваги.
There has been realized the analysis of methods of evaluation of the innovations efficiency and investments on enterprises, and determined their advantages.*

Постановка проблеми. Для створення в Україні конкурентноспроможної ринкової економіки першочерговим завданням вітчизняних виробників є вихід на світовий ринок. Але цей процес ускладнюється наявністю двох взаємопов'язаних проблем характерних для промисловості – низькою економічною ефективністю діяльності суб'єктів господарювання та невідповідною світовим стандартам якістю продукції. Розв'язання названих проблем неможливе без здійснення активної інноваційної політики держави та організації інноваційної діяльності на кожному підприємстві. Розвиток будь-якого успішно діючого в умовах ринкової економіки підприємства варто розглядати як постійний процес створення інновацій, як безперервний процес творчої діяльності, спрямований на створення нової продукції, технології й матеріалів, нових організаційних форм, що володіють науково-технічною новизною, та дозволяє задовольнити нові суспільні або індивідуальні потреби [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняття інноваційної діяльності у вітчизняній літературі з'явилося наприкінці 80-х років. Аналізуючи різні думки, ідеї, підходи до трактування цього поняття, можна визначити інноваційну діяльність як процес науково-технічної, організаційно-економічної діяльності, спрямований на створення прогресивної техніки й технологій на основі досягнень науково-технічного прогресу.

Незважаючи на те, що сьогодні в області інноваційної діяльності досягнуто значного прогресу, все ще залишаються не до кінця зрозумілі й визначені шляхи економічної оцінки ефективності інновацій. Також слід зазначити, що перш ніж розпочати розгляд й аналіз методів оцінки інновацій, необхідно особливу увагу приділити питанням у сфері капітальних вкладень.

Розвиток продуктивних сил як основи економіки України сьогодні вимагає всебічного вдосконалення й відновлення основних фондів підприємств. У цей час більша частина основних фондів промислових підприємств уже відпрацювала свій ресурс та має дуже високий рівень зносу й зовсім не відповідає якісним характеристикам сучасного устаткування. Тому одним з головних завдань, що постають сьогодні перед промисловістю, є завдання відновлення, модернізації й заміни застарілого обладнання сучасним [2].

Вагомий внесок в теорію з питань ефективності запровадження методів оцінки інновацій у виробництво зробили закордонні та вітчизняні вчені: В. Беренс, П. Хавранек, Г. Бірман, С. Шмідт, Л. Гітман, М. Джонк, В. Ковальов, А. Гойко, А. Савчук, А. Пересада та ін. Останнім часом з'явилася значна кількість наукових праць щодо інноваційної моделі розвитку економіки України і суб'єктів господарювання: П. Завліна, С. Ільєнкової, С. Ілляшенка, Н. Краснокутської, Е. Крилева, Черваньова Д. М. [1, 2, 3, 5, 6].